

Громадський контроль у сфері державних закупівель

автор | Ганна Єрмілова
начальник відділу моніторингу
ризикових операцій та державних закупівель
Держфінінспекції України

Щороку понад 100 млрд грн Державного бюджету України потрапляє під дію державних закупівель. Саме тому неурядові організації, аналітичні центри, бізнес-організації та медіа, користуючись власним правом за спільним бажанням, здійснюють громадський контроль за державними закупівлями.

Що ж таке громадський контроль та який порядок його здійснення нині законодавчо врегульовано в Україні? Спробуймо відповісти на поставлені запитання.

Так, одним із видів контролю за діяльністю органів влади є громадський контроль. Громадський контроль – один із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами. Він є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством і державою.

Згідно зі ст. 38 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Така конституційна норма передбачає як у теоретичному, так і в практичному контексті громадський контроль за органами державного управління і місцевого самоврядування.

Суб'єктами громадського контролю є громадські об'єднання і політичні партії, професійні спілки, молодіжні та інші громадські організації, органи самоорганізації населення, трудові колективи, збори громадян за місцем проживання, а також окремі громадяни. Громадський контроль як засіб забезпечення законності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування

суттєво відрізняється від інших видів контролю. Ця відмінність полягає насамперед у тому, що всі суб'єкти громадського контролю виступають від імені громадськості, а не держави. Їхні контрольні повноваження зазвичай не мають юридично владного змісту, а рішення за результатами перевірок мають, як правило, рекомендаційний характер.

Характерною рисою громадського контролю є запобігання порушенням у сфері державного управління за допомогою засобів суспільного впливу. Об'єктом громадського контролю є діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про здійснення державних закупівель» громадський контроль забезпечується через вільний доступ до всієї інформації щодо державних закупівель, яка підлягає оприлюдненню відповідно до цього Закону. Замовники і учасники процедур закупівель та уповноважений орган повинні сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері закупівель відповідно до законів України «Про об'єднання громадян», «Про звернення громадян» і «Про інформацію».

Громадяни і громадські організації та їхні спілки не мають права втручатися в діяльність уповноваженого органу та процедуру визначення замовником переможця торгів.

Під час проведення процедур розкриття пропозицій конкурсних торгів мають право бути присутні представники засобів масової інформації. Замовники зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ представників засобів масової інформації на їхню вимогу до процедури розкриття пропозицій конкурсних торгів.

Також Законом України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» визначено порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

Суб'єктами відносин у сфері доступу до публічної інформації, зокрема, є запитувачі інформації – фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень.

Громадський контроль за забезпеченням розпорядниками інформації доступу до публічної інформації здійснюють депутати місцевих рад, громадські організації, громадські ради, громадяни особисто шляхом проведення відповідних громадських слухань, громадської експертизи тощо.

При цьому запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.

Винятком є публічна інформація з обмеженим доступом. Не може бути обмежений доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, зокрема до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно.

Також не належать до інформації з обмеженим доступом, зокрема, відомості, зазначені в декларації про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру, оформленої за формою і в порядку, встановленими Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Слід зазначити, що обмеженню доступу підлягає інформація, а не документ. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений.

Зрештою кожний громадянин має право звернутися не лише до органів влади, а й державних підприємств або приватних компаній, які отримують гроші платників податків, незалежно від того, стосується ця інформація особи, яка звертається чи ні, і навіть чи мешкає ця особа в цьому місті.

Це означає, що кожен має право знати подробиці, скажімо, конкурсних торгів на послуги з постачання водяної пари і гарячої води комунальним лікувально-профілактичним закладом, будівництво газопроводу публічним акціонерним товариством з газопостачання та газифікації або закупівлі відділом освіти районної адміністрації харчових продуктів.

Найактивнішу участь у забезпеченні громадського контролю у сфері державних закупівель наразі в Україні бере Центр протидії корупції шляхом активної співпраці з деякими народними депутатами України та партнерства з Інтернет-порталом «Наші гроші». Кожна зацікавлена особа може ознайомитися з результатами такого контролю, зокрема, в частині направлених від депутатів запитів та звернень до Державної фінансової інспекції, Генеральної прокуратури, Головного управління по боротьбі з корупцією Служби безпеки України, Антимонопольного комітету та отриманих відповідей на сайті громадської організації: <http://antac.org.ua>

